

CZAS NIEZŁOMNYCH

POLSKIE PODZIEMIE NIEPODLEGŁOŚCIOWE 1944–1956

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

Jałta na Krymie, luty 1945 r. Konferencja przywódców koalicji antyniemieckiej. Od lewej: premier Wielkiej Brytanii Winston Churchill, prezydent USA Franklin D. Roosevelt i dyktator ZSRS Józef Stalin. Opuszczona przez zachodnich sojuszników Polska znalazła się w sowieckiej strefie wpływów, tracąc jednocześnie na rzecz ZSRS swoje ziemie wschodnie. Niezgoda Polaków na ten dyktat pchnęła wielu z nich do walki z nowym okupantem.

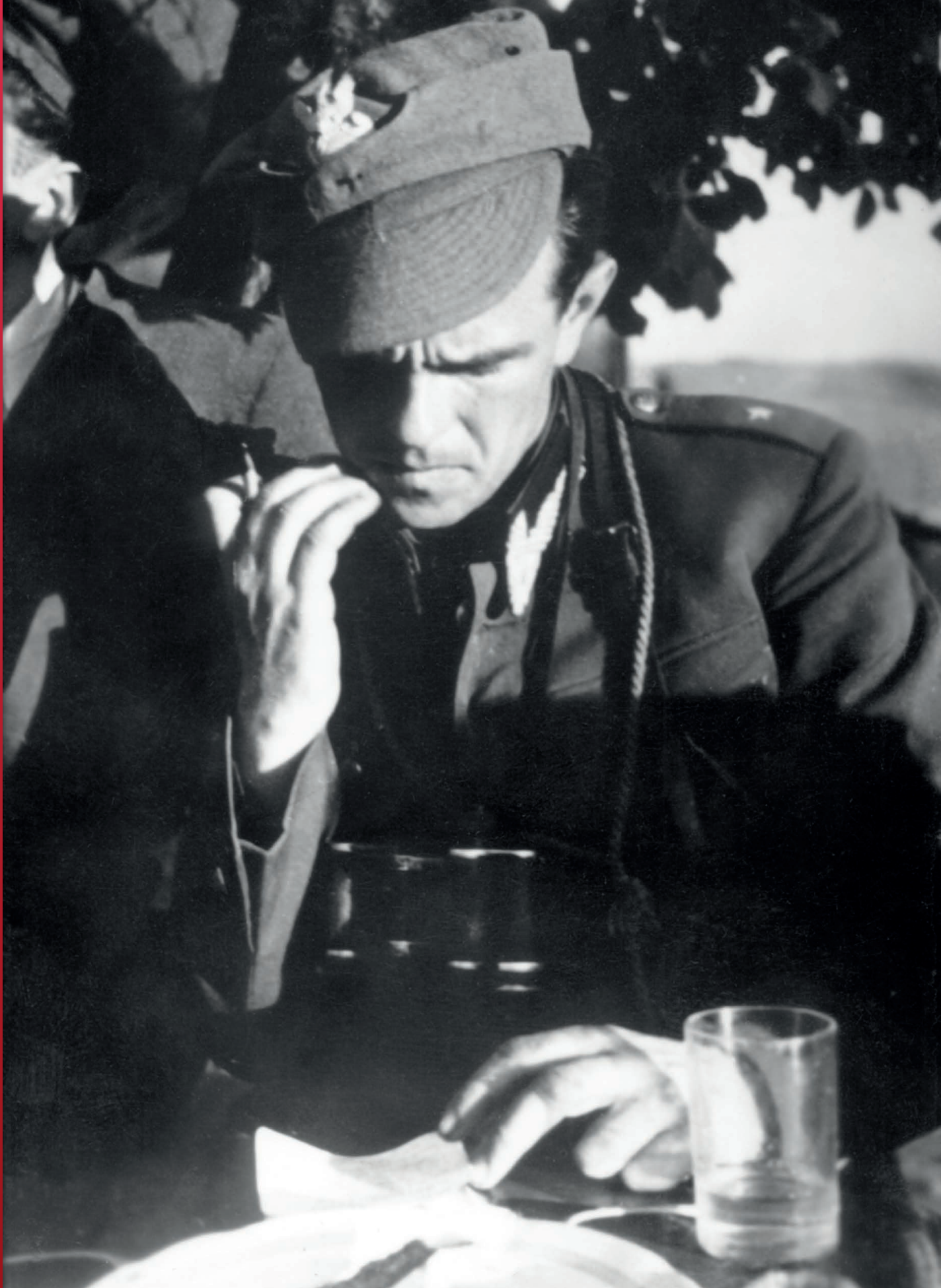

Chełm, lipiec 1944 r. Sowiecki komisarz agitujący mieszkańców na rzecz Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, marionetkowej władzy komunistycznej, powołanej przez Józefa Stalina do rządzenia w podbitej Polsce.

Lublin, lato 1944 r. W byłym niemieckim obozie koncentracyjnym na Majdanku przetrzymywano oficerów i żołnierzy Armii Krajowej przed wywiezieniem ich do ZSRS. Przeprowadzano tu również przymusowy pobór do podległej Moskwie Armii Berlinga.

Fot. MHML

Major Hieronim Dekutowski „Zapora”, cichociemny, dowódca oddziału leśnego Armii Krajowej. Po 1944 r. kontynuował walkę zbrojną przeciw komunistycznej dyktaturze, dowodząc zgrupowaniem partyzanckim Delegatury Sił Zbrojnych i Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” na Lubelszczyźnie. Stracony z wyroku komunistycznego sądu 7 marca 1949 r.

Wiosna 1945 r. Oddział bojowy Armii Krajowej – Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj z Obwodu Tomaszów Lubelski. Mimo zakończenia II wojny światowej w Europie przez kilka kolejnych lat wielu Polaków nadal prowadziło zbrojną walkę o niepodległość. Do organizacji konspiracyjnych należało ogółem 120–180 tys. osób, z czego w szeregach oddziałów partyzanckich walczyło ponad 20 tys. osób.

Białostoczczyzna, lato 1945 r. Partyzanci z V Brygady Wileńskiej AK majora Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”, jednego z najsłynniejszych oddziałów podziemia antykomunistycznego. Pierwsza z lewej: sanitariuszka Danuta Siedzikówna „Inka”, stracona rok później z wyroku komunistycznego sądu.

Zyta Kucharzewska, dwudziestoletnia łączniczka Armii Krajowej. Aresztowana w Gibach przez NKWD w lipcu 1945 r. podczas Obławy Augustowskiej i zamordowana z około 600 innymi osobami. Dotychczas nie ustalono dokładnych okoliczności tej zbrodni. Fot. IPN

Obława na polskich partyzantów w okolicach Chełmna. Do zwalczania podziemia niepodległościowego komuniści skierowali setki tysięcy ludzi: funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa, milicjantów, żołnierzy regularnego wojska i Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, wspieranych przez Armię Czerwoną i wojska NKWD.

Nowogródyczyna. Oddział przyboczny podporucznika Anatola Radziwonika „Olecha” (kłęczy), dowódcy ostatnich zorganizowanych struktur Armii Krajowej na Kresach Wschodnich. Poległ w walce z Sowieciami 12 maja 1949 r.

Propagandowy plakat komunistyczny z 1945 r. Miał on zohydzić Polakom Armię Krajową (symbolizowaną przez złośliwego karła), której został przeciwstawiony bohater (olbrzym) – żołnierz Armii Berlinga, walczący po stronie komunistów.

Wrzesień 1945 r. Dowódca Okręgu Białostockiego Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, major Florian Lewicki „Kotwicz”, przed frontem III Brygady Wileńskiej NZW porucznika Romualda Rajsa „Burego”. W styczniu 1946 r. oddział ten przeprowadził pacyfikację wsi białoruskich w powiecie Bielsk Podlaski, zabijając 79 osób. To ciemna karta w historii podziemia antykomunistycznego.

Zdzisław Christa „Mamut” z patrolu dywersyjnego V Brygady Wileńskiej AK, aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa w kwietniu 1946 r. Brutalne traktowanie i tortury podczas śledztwa były typowym losem ujętych żołnierzy podziemia anty-komunistycznego.

Marzec 1948 r. Rotmistrz Witold Pilecki przed komunistycznym sądem, który skazał go na karę śmierci za szpiegostwo. Wyrok wykonano 25 maja 1948 r. Pilecki był organizatorem polskiego ruchu oporu w niemieckim obozie koncentracyjnym Auschwitz, oficerem Armii Krajowej walczącym w powstaniu warszawskim, a po wojnie organizatorem siatki wywiadowczej działającej na rzecz Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Więzienie w Radomiu; 9 września 1945 r. zdobyły je oddziały dowodzone przez porucznika Stefana Bembińskiego „Harnasia”. Uwolniono wówczas blisko 300 więźniów, w tym byłych żołnierzy Armii Krajowej. To tylko jedna z wielu spektakularnych akcji przeprowadzonych w kraju przez partyzantkę antykomunistyczną.

Fot. Arkadiusz Kutkowski / IPN

Poznań, 3 kwietnia 1947 r. Partyzanci zdający broń w siedzibie Urzędu Bezpieczeństwa podczas akcji amnestyjnej. W środku ich dowódca – sierżant Kazimierz Szczepaniak „Borys”. W wyniku amnestii ogłoszonej 22 lutego 1947 r. ujawniło się ponad 53 tys. żołnierzy podziemia, co zakończyło masowy opór zbrojny w kraju. W lasach pozostało około 1,1–1,8 tys. nieprzejeżdżanych bojowników, działających w niewielkich grupach. W wyniku ponoszonych strat ich liczba systematycznie topniała.

Fot. Ze zbiorów Daniela Szczepaniaka

Gorce, maj 1949 r. Partyzancka msza polowa w obozowisku Polskiej Podziemnej Armii Niepodległościowców. Liturgię odprawia ksiądz Władysław Gurgacz „Sem”. Ujęty i stracony z wyroku komunistycznego sądu 14 września 1949 r. w Krakowie.

Starszy sierżant Mieczysław Dziemieszkiewicz „Rój”, jeden z ostatnich dowódców partyzanckich Narodowego Zjednoczenia Wojskowego na północnym Mazowszu. Poległ w walce 13 kwietnia 1951 r.

Kulno, 11 lutego 1959 r. Aresztowanie Michała Krupy „Wierzy”, byłego partyzanta Narodowego Zjednoczenia Wojskowego na Rzeszowszczyźnie, jednego z ostatnich ukrywających się żołnierzy podziemia.

Warszawa, 2012 r. Prace ekshumacyjne w kwaterze „Ł” Cmentarza Powązkowskiego, gdzie bezpieka ukryła ciała kilkuset zabitych dowódców i żołnierzy podziemia niepodległościowego. W wyniku poszukiwań prowadzonych w wielu miejscach kraju są odnajdywane i identyfikowane kolejne szczątki ofiar komunistycznego terrorku.

Fot. Piotr Życieński / IPN

Warszawa, 1 marca 2013 r. Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”. Uroczystość przed byłym więzieniem Urzędu Bezpieczeństwa przy ulicy Rakowieckiej, gdzie w okresie stalinowskim mordowano żołnierzy polskiego podziemia niepodległościowego.

Fot. Piotr Życieński / IPN